

Úvod ke speciálnímu číslu odborného časopisu JOSRA KVALITA PRACOVNÍHO ŽIVOTA

 02.07.2015

Lenka Svobodová

Výzkumný ústav bezpečnosti práce, v.v.i., Svobodoval@vubp-praha.cz

CVVM

kvalita pracovního života

práce

VÚBP, v. v. i.

výzkum

projekty

Speciální, monotematické číslo recenzovaného odborného časopisu JOSRA je zaměřeno na publikování průběžných dílčích výsledků projektu č. TD020046 „Proměny kvality pracovního života“, který je řešen s finanční podporou TA ČR (program OMEGA). Hlavním řešitelem projektu je VÚBP, v.v.i. ve spolupráci se Sociologickým ústavem AV ČR, v.v.i.

Projekt číslo TD020046 „Proměny kvality pracovního života“ (KPŽ) je řešen s finanční podporou TA ČR v rámci 2. veřejné soutěže ve výzkumu, experimentálním vývoji a inovacích, vyhlášené v roce 2013, programem OMEGA. Projekt je řešen v období 01/2014 - 12/2015. Je orientován na plnění specifického cíle programu C5 - Vytvořit a zavést nové postupy, vyvinout nové metody a systémy pro hodnocení dopadů státních zásahů na hospodářský a společenský vývoj.

Projekt a jeho výstupy se řadí k aplikovanému interdisciplinárnímu výzkumu, který přinese poznatky o hlavních trendech ve společnosti a jejich důsledcích v oblasti práce a kvality pracovního života.

Obsahem tohoto speciálního čísla jsou vybrané příspěvky řešitelů projektu týkající se zejména dílčích výsledků terénního šetření, které bylo v rámci řešení projektu realizováno na přelomu května a června 2014 „**Kvalita pracovního života**“ (2029 respondentů-ekonomicky aktivní obyvatelé ČR ve věku 18-64 let, kteří v době výzkumu pracovali). Jedná se o příspěvky:

1. Úvodní článek - Ing. Svobodová
2. Jistota pracovního místa: důležitost a hodnocení - Ing. Červenka
3. Moderní doba eskaluje stres - Ing. Svobodová, Ing. Červenka
4. Proměny charakteru práce a subjektivní vnímání vybraných dimenzí - Ing. Mlezivová
5. Spokojenost s celkovým pracovním životem jako indikátor kvality pracovního života: analýza výsledků šetření - Ing. Červenka
6. Mají Češi dobrou práci? I. - PhDr. Vinopal, Ph.D.
7. Mají Češi dobrou práci? II. - PhDr. Vinopal, Ph.D.

Co je třeba vědět o řešitelích? Mnozí si pokládají otázku: „Proč právě tyto subjekty se zabývají výzkumem dané problematiky?“

Řešení projektu je založeno na **mezioborové spolupráci**, proto řešitelský tým sdružuje pracovníky Výzkumného ústavu bezpečnosti práce, v.v.i., a pracovníky Centra pro výzkum veřejného mínění (CVVM) Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i. Obě výzkumné instituce dlouhodobě spolupracují. Dokládají to úspěšně řešené projekty jako například: Vliv změn světa práce na kvalitu života, Stres na pracovišti, BOZP a rizikové faktory pracovníků nad 50 let, Faktory a indikátory trendu vědecko-technického rozvoje a společensko-ekonomických změn a jejich dopady do vývoje BOZP. Celkově je řešitelský tým tvořen VŠ osobami, které úspěšně řešily celou řadu domácích i mezinárodních výzkumných projektů, pokrývají všechny aspekty projektu, naplňují všechny předpoklady pro jeho zdárné řešení.

Bezpečnost a ochrana zdraví je důležitou částí kvality pracovního života. Zanedbávání této oblasti může mít pro společnost a pro jedince fatální následky - může znamenat ztrátu životů a zdraví lidí, škody na majetku.

VÚBP, v.v.i. www.vubp.cz

Výzkumný ústav bezpečnosti práce se již více než půl století (61 let) věnuje problematice podmínek výkonu práce. Výzkumný ústav bezpečnosti práce, v.v.i., je v současnosti stále jedinou institucí, která v ČR provádí systematickou vědeckovýzkumnou činnost v oblasti bezpečnosti práce. Plní funkci národního analytického a koncepčního pracoviště v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. V této oblasti zkoumá, ověřuje a aplikuje metody a prostředky prevence pracovních rizik, provozuje a rozvíjí informační systémy, provádí výkony v oblasti zkušebnictví a certifikace, provádí posuzování shody osobních ochranných prostředků jako autorizovaná a notifikovaná osoba. Je odborným pracovištěm pro potřeby státní správy v oblasti prevence závažných průmyslových havárií. Výzkumný ústav je dlouhodobým členem řady mezinárodních organizací. Významnou roli sehraává ve funkci výchovného, vzdělávacího a osvětového střediska a poradenského, informačního a konzultačního pracoviště.

Výstupy výzkumné činnosti VÚBP, v.v.i., a jejich aplikace v praxi znamenají přidanou hodnotu - zvyšují ochranu životů, zdraví, majetku a environmentu. Spolu s technickým pokrokem, technologickými změnami (bezpečnější stroje a

zařízení, postupy), s restrukturalizací národního hospodářství a snižováním podílu vysoce rizikových odvětví a činností (dobývání surovin apod.) a také s aktivitami dozorových orgánů i s legislativou a politikou státních orgánů a organizací vedou aplikace výsledků ke zvyšování kvality pracovního života, při respektování konkurenceschopného a udržitelného rozvoje společnosti. Výsledky vědecko-výzkumné činnosti VÚBP, v.v.i., a jejich uplatňování v široké praxi přináší dlouhodobé, skutečně reálné a vyčíslitelné efekty - ve svém konečném důsledku přispívají ke snižování pracovní úrazovosti, ke snižování nákladů a ztrát z tohoto titulu, k prevenci a snižování průmyslových havárií. Konkrétně byla v období let 2007–2012 splněna přijatá strategie EU a v ČR se snížil počet pracovních úrazů o více než 40 %, což podle kvalifikovaných odhadů představuje snížení celospolečenských nákladů a ztrát ve sledovaném pětiletém období minimálně o 10,5 mld. Kč.

Výzkumné poznatky, jejich široké spektrum a rozmanitost výsledků (software, metodiky, užitečný vzor, publikace...) jsou aplikovány:

- V programových opatřeních vlád, v revizích právních úprav BOZP, aktivitách státních orgánů a organizací (opatření, aktivity, nástroje, prostředky pro řešení rizik v oblasti BOZP spojených s globalizací, migrací, stárnutím, novými technologiemi, novými způsoby organizace práce apod.).
- V informační a znalostní podpoře moderními informačními a komunikačními technologiemi - zpřístupnění informací a poznatků o BOZP, prevenci rizik podnikatelské sféry a široké veřejnosti (oborový portál, encyklopedie apod.). Vytváří tak oporu pro odborníky a profesní pracovníky BOZP (bezpečnostní techniky), lektory výchovně vzdělávacích institucí, pracovníky poradenských firem; napomáhá zvyšovat povědomí veřejnosti o významu bezpečnosti a ochrany zdraví při práci jakožto nedílné součásti řízení kvality a určujících prvků hospodářské výkonnosti a konkurenceschopnosti. Výsledky napomáhají změně postojů managementu, zaměstnanců, OSVČ v této oblasti (osvěta a propagace, kampaně, podpora celoživotního vzdělávání ...).
- V systému vzdělávání (nové obory, didaktické materiály apod.).
- Do motivačních a stimulačních nástrojů - dobrovolných programů k zavádění a zvyšování kultury bezpečnosti práce (Bezpečný podnik, Zdravý podporující podnik, Společenská odpovědnost podniků).
- Do preventivních nástrojů k omezování havárií (havarijní plánování).
- Do ekonomické oblasti - postupy, nástroje pro ovlivňování nákladů a ztrát (včetně nákladů na prevenci) na podnikové i celospolečenské úrovni apod.

Právní, ekonomické nástroje, vzdělávání, osvěta a propagace jsou důležité prvky pro ovlivňování postojů a jednání zaměstnanců a zaměstnavatelů v oblasti BOZP. V současnosti zaznamenáváme eskalaci řady problémů. Nezaměstnanost, obavy ze ztráty zaměstnání stávajících zaměstnanců nahrávají snižování úrovně pracovních podmínek a BOZP, zvyšující se ochotě zaměstnanců tyto podmínky akceptovat z titulu obav ze ztráty zaměstnání. Doprovodným jevem je obcházení zákonných povinností, nenahlašování pracovních úrazů apod. Hlavním úkolem české ekonomiky bude v dalším období mobilizovat faktory usnadňující přechod k růstu založenému na inovacích, vyšší přidané hodnotě, lidském kapitálu a hospodářství účinně využívajícímu zdroje. Možnosti zlepšení konkurenčního postavení české ekonomiky budou stále více určovat faktory jako institucionální a právní rámec, flexibilita na trhu práce, kvalita a dostupnost infrastruktury, kvalita a efektivita vzdělávacího a výzkumného systému.

Široká problematika bezpečnosti a ochrany zdraví při práci využívá spojení přírodních, technických a společenských vědních oborů. Má průřezový i syntetický charakter a vyžaduje multidisciplinární přístup. Výzkum je zaměřen na uspokojování specifických zájmů a potřeb společnosti (naplňování i rozvoj politiky EU, státu, zaměstnavatelů, zaměstnanců, odborů) ve smyslu růstu sociální užitečnosti vědění (znalostní společnosti). EU i vlády ČR staví BOZP jako nedílnou součást své sociální politiky. Aktivní zapojení ČR do tvorby politik EU, včetně reflexe, zpětných vazeb a vyhodnocování účinnosti konkrétních opatření na národní úrovni v oblasti BOZP, která je významnou součástí celé sociální politiky, předpokládá kvalifikované řízení BOZP a pružné reagování na dynamické změny ve sféře práce a

pracovních podmínek (mění se formy práce, tlak na flexibilitu, nová rizika v souvislosti s novými technologiemi apod.), zvyšující se tlak na konkurenceschopnost ekonomiky apod.

Dlouhodobě výsledky výzkumu zajišťují odbornou podporu BOZP v praxi. Celkově umožňují vytvářet a zdokonalovat integrovaný systém řízení dané oblasti, umožňují koncentrovat know how, intenzifikovat tvořivý potenciál, realizovat potřebný multidisciplinární přístup, budovat progresivní informační systém BOZP a efektivně poskytovat informace, zajišťovat osvětu a propagaci, vytvářet moderní výchovně vzdělávací aktivity, rozvíjet domácí i zahraniční spolupráce v této oblasti, aktivní účast na domácích a mezinárodních projektech, v národních i mezinárodních institucích, sdruženích, výborech, pracovních skupinách s obdobnými cíli, zájmy a zaměřením, umožní komplexnější poskytování poradenství, komplexnější zpracování analytických prací, návrhů metodik z oblasti BOZP pro státní orgány a instituce, provádění auditů systémů řízení BOZP, komplexnější posuzování a tvorbu projektů, expertizní a znalecké činnosti jak pro IP, tak i pro podnikovou sféru.

VÚBP, v.v.i., přispívá k systematickému zlepšování úrovně a účinnosti BOZP v ČR, napomáhá k tvorbě legislativních, ekonomických, organizačních, osvětových, výchovně vzdělávacích opatření, jejichž zavádění umožňuje trvale rozvíjet systém řízení BOZP na všech úrovních a v požadované komplexnosti. Výstupy z výzkumné a vývojové činnosti VÚBP, v.v.i., napomáhají zvyšovat adaptaci všech subjektů na neustálý a zrychlující se proces změn, hledat míry regulací (úpravu pracovních vztahů a pracovního práva), optimalizovat rozdělení pravomocí, hledat společné zájmy a rozvíjet vzájemné vztahy, iniciativu, motivaci, participaci, důvěru a zainteresovanost příslušných stran, podporovat investice do lidského kapitálu a zejména prosazovat prevenci rizik.

CVVM Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i. www.soc.cas.cz

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM), které se podílí na řešení projektu, je součástí Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i. Jeho historie sahá do roku 1946. Současná podoba CVVM se formuje od roku 2001, kdy došlo k převedení předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu Akademie věd ČR, v.v.i. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně.

Posláním a hlavní pracovní náplní CVVM je veřejná služba ve formě nezávislého, kontinuálního výzkumu veřejného mínění. Výsledky výzkumů slouží k informování o stavu veřejného mínění v ČR jak různým institucím, tak občanům, a jsou přebírány jak do médií, tak pro analytické podklady pro rozhodování státních orgánů, v odborných pracích v rámci různých společenských věd a rovněž při výuce na středních či vysokých školách. CVVM disponuje špičkovým personálním zajištěním realizace kompletního sociologického výzkumu. CVVM se specializuje na realizaci výzkumných šetření a využívá vlastní tazatelskou síť, jejíž rozsah (cca 500 tazatelů) a rozložení umožňují provádět jak celopopulační, tak specializovaná šetření.

Významnou náplní práce CVVM je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní minimálně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíři námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý a jeho výstupy jsou cenným materiálem pravidelně využívaným zejména odbornou veřejností, studenty nebo žurnalisty. Kromě pravidelných šetření projektu Naše společnost provádí CVVM speciální výzkumy pro další oddělení Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i., a pro vnější zadavatele z řad institucí státní správy či výzkumných organizací a univerzit, včetně zahraničních. CVVM se také podílí na mezinárodní spolupráci agentur pro výzkum veřejného mínění Central European Opinion Research Group (CEORG) a v letech 2001-2004 participovalo na výzkumném projektu

Evropské komise – Eurobarometer. Součástí popularizační činnosti je i pravidelné vystupování v médiích. CVVM pravidelně prezentuje svou práci formou tiskových informací a několikrát ročně pořádá tiskové konference k aktuálním tématům. Široké veřejnosti je k dispozici archiv obsahující tiskové zprávy od roku 1990. Pravidelným odborně zaměřeným výstupem je bulletin Naše společnost, který obsahuje stati čerpající z výsledků výzkumů veřejného mínění; završením jednoho z grantových projektů je publikace České veřejné mínění: výzkum a teoretické souvislosti. Činnost CVVM je průběžně prezentována na webových stránkách www.cvvm.cas.cz. Zde jsou od roku 2002 uveřejňovány tiskové zprávy z pravidelných výzkumů a příspěvky bulletinu Naše společnost; na aktuální publikace jsou registrovaní uživatelé upozorněni e-mailem.

V rámci jednoho z projektů byl zpracován také archiv závěrečných zpráv z výzkumů Ústavu pro výzkum veřejného mínění (a jeho následovníka IVVM) od konce 60. let až do roku 1999. Kopie jsou veřejně zpřístupněny v knihovně Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i., knihovně Akademie věd a v Národní knihovně. Datové soubory s výsledky výzkumů jsou předávány do Sociologického datového archivu, který je dále poskytuje k vědeckým a studijním účelům. Veřejně přístupný sociálněvědní datový archiv byl založen v Sociologickém ústavu AV ČR (SOÚ) v roce 1998 pod názvem Sociologický datový archiv (SDA). V roce 1999 se stal samostatným výzkumným oddělením SOÚ. V roce 2001 se SDA stal členem Rady evropských sociálněvědních datových archivů CESSDA a zapojil se do systému mezinárodní výměny dat. V roce 2011 byl změněn název oddělení na Český sociálněvědní datový archiv (ČSDA). V roce 2013 byla na základech původně neformálního sdružení CESSDA založena distribuovaná evropská infrastruktura CESSDA (Consortium of European Social Science Data Archives), Česká republika se stala členem tohoto konsorcia a ČSDA národním uzlem CESSDA. Český sociálněvědní datový archiv (ČSDA) Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i., slouží jako národní centrum poskytující otevřený přístup k elektronickým souborům primárních dat z výzkumných projektů. Data jsou určena pro další analytické zpracování, nejedná se o hotové výsledky projektů. Archiv není jen pasivní úložiště, ale data odborně zpracovává, propojuje s relevantními výzkumnými informacemi a kontextem dalších dat a materiálů. ČSDA proto rozvíjí samostatnou výzkumnou činnost v oblasti metod a kvality dat a spolupracuje na řešení řady výzkumných projektů v SOÚ. Archiv je také zdrojem výzkumných nástrojů a postupů ověřených v předchozích výzkumech a vytváří tak východiska pro realizaci nových výzkumných šetření.

CVVM řeší obecně teoretické i metodologické otázky související s veřejným míněním a jeho zkoumáním, v rámci svých specializací se jednotliví odborníci a vědečtí pracovníci zabývají veřejným míněním jako společenským jevem. Kromě další odborné činnosti také přednášejí například na Filozofické fakultě nebo Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy.

Členové řešitelského týmu projektu z CVVM Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i., jsou odborníky na dlouhodobé zkoumání sociologických aspektů pracovního života (Ing. Jan Červenka) a metodologii výzkumných šetření a speciálně empirického měření KPŽ (PhDr. Jiří Vinopal, Ph.D.).

K projektu a tématu kvality pracovního života

Řada existujících i očekávaných problémů, jako jsou například zvyšující se globalizační tlaky na konkurenceschopnost a flexibilitu české ekonomiky, rostoucí pracovní migrace, nepříznivý demografický vývoj vedoucí ke stárnutí populace, přetrvávající strukturální problémy na trhu práce a udržování sociálního smíru, nová rizika a jejich vliv na kvalitu pracovního života, představují výzvu, na kterou musí naše společnost a její výzkumná základna reagovat.

Se změnami současné společnosti se mění i základní ekonomická aktivita - práce. Proměňuje se pracovní prostředí, pracovní podmínky, mění se požadavky na pracovníky. V industriální společnosti je práce (placená práce mající nejčastější formu zaměstnání) zároveň produktem i jejím spolutvůrcem. Práce souvisí s pocitem prožívání kvalitního života. Práce je příčinou spokojenosti či naopak životního rozladění. Dlouhodobá ztráta práce negativně ovlivňuje celkové subjektivní hodnocení kvality života, spokojenost s jednotlivými oblastmi života a hodnocení smysluplnosti života. Změny v oblasti práce dopadají na pracovníky, ovlivňují jejich život, život jejich rodin, komunit,

celé společnosti, a v konečném důsledku ovlivňují i vnímání samotné vlastní identity člověka. Jedním z významných negativních trendů současnosti je, že globalizovaná postmoderní společnost začíná narážet na bariéry antropologické a sociálně psychologické, dochází k devastaci tradičních hodnot. Důsledkem celospolečenských změn je i posun v žebříčku hodnot.

Téma kvality života a kvality pracovního života (KPŽ) se objevuje v druhé polovině 20. století [Herzberg et al. 1957; Jencks, Perman a Rainwater 1988; Danna a Griffin 1999; Sirgy et al. 2001, Kistler a Mußmann 2009]. V 21. století rostou snahy o její měření na lokální i mezinárodní úrovni, tj. statistik trhu práce a dat z výzkumů (EWCS, ELFS, EU-SILC nebo ISSP). Ty samy ovšem nevypovídají o pocitech a vnímání samotných pracovníků a jsou tedy omezené při analýze a predikci jejich pracovní stability, motivace, uspokojení, atd.

Moderní přístupy proto zohledňují obě stránky kvality pracovního života - objektivní i subjektivní. Pro objektivní stránku využívají výzkumné týmy zejména standardní a mezinárodně srovnatelné indikátory základních parametrů trhu práce a mezinárodních výzkumů. Subjektivní oblast, která je do jisté míry vždy národně specifická, je rozpracovávána v rámci projektů řešených VÚBP, v.v.i., a SOÚ AV ČR, v.v.i.

Zvyšování pozornosti vůči kvalitě pracovního života členů společnosti podporuje prosazování k sebeurčení (realizace principu svobody), spolurozhodování (realizace principu pokroku), sociální spravedlnosti (realizace principu solidarity), rovnosti šancí (realizace principu spravedlnosti), kvalitu života (realizace principu humanity).

Řešený projekt „Proměny kvality pracovního života“ je zaměřen na analýzu proměn kvality pracovního života v České republice a implementaci již vytvořené metodiky pro její kontinuální sledování. Výzkumná činnost řešitelského týmu je zaměřena na vytvoření několika výstupů, a to zejména ve formě publikace zachycující stav a trendy proměn vnímání práce a pracovních hodnot u pracujících v ČR a dále dvou softwarových nástrojů pro online znázornění dlouhodobého vývoje kvality pracovního života v ČR a pro možnost komparace individuálních dat organizací a veřejnosti.

Zvyšování kvality vládnutí a vytváření příznivých podmínek pro život společnosti se neobejde bez systému získávání zpětných vazeb. Na rozdíl od řady zemí v ČR stále chybí systémové postižení a měření kvality pracovního života jako takového i jeho významu v celé komplexnosti kvality žití. Společnost a její řídicí orgány by měly mít zájem nejen o vyhodnocování objektivně existujících a relativně dobře měřitelných podmínek práce, ale i o celkový přehled vnímání jednotlivých aspektů a podmínek práce.

Ideou projektu je pomocí vytvořených nástrojů/výstupů (metodiky, softwaru, publikace) motivovat vrcholové orgány k realizaci pravidelné zpětné vazby o kvalitě pracovního života v ČR - získávání informací nejen ze statistických údajů, ale i prostřednictvím hodnocení pracovního života samotnými občany (subjektivně vnímaná kvalita pracovního života). Výzkumné činnosti řešitelského týmu jsou zaměřeny na respektování duality sociálních jevů v podobě objektivních podmínek i jejich subjektivního vnímání jednotlivými aktéry.

Potřebnost, důležitost a významnost projektu vyplývá z jeho předmětu a věcného zaměření. V rozvinutém kapitalismu je práce považována za zdroj ekonomického prospěchu a bohatství. Od ní se odvíjí postavení jednotlivce ve společnosti, jeho účast na sociálních vztazích, jeho občanství apod. Se změnami současné společnosti se mění i základní ekonomická aktivita - práce. Proměňuje se pracovní prostředí, pracovní podmínky, mění se požadavky na pracovníky. Práce patří k nedílným součástem života společnosti i samotného jedince, je příčinou spokojenosti či naopak životního rozladění.

Za základní příčinu chudoby a sociálního vyloučení považují všichni Evropané dlouhodobou nezaměstnanost. Narůstající nespokojenost obyvatel s různými aspekty života, negativní důsledky trvající krize a její dopady do života apod. mohou v blízké budoucnosti značně radikalizovat společnost a narušovat sociální smír.

Poznání základních souvislostí a hlavních podmínek celospolečenského vývoje je nezbytným předpokladem pro současné a budoucí ovlivňování všech rozhodujících aktérů, kteří utvářejí a podílejí se na formování trhu práce, politice zaměstnanosti i celkové sociální politice tak, aby se zvyšovala nejen efektivnost, produktivita, kvalita výroby a služeb, ale aby se zároveň zlepšovala kvalita pracovních míst i kvalita pracovního života ve všech důležitých aspektech.

Prodlužování fyzického věku, ekonomicky aktivního života, celkové stárnutí evropské populace, rostoucí počet zaměstnaných žen, regionální nerovnosti a mnoho dalších obdobných problémů a výzev stojí před současnými společnostmi, včetně české. Je proto nezbytné, aby se co možná nejrychleji a přitom velmi uvážlivě vyrovnala se skutečností, změnila přístupy a zejména poznala trendy vlastního vývoje v oblasti kvality pracovního života a v návaznosti na to je pozitivně ovlivňovala.

Literatura

[1] HERZBERG, Frederick ...[et al.]. 1957. *Job Attitudes : Review of Research and Opinion*. Pittsburgh : Psychological Service of Pittsburgh, 1957.

[2] JENKS, Christopher; PERMAN, Lauri; RAINWATER, Lee. 1988. What Is a Good Job? : a New Measure of Labor-Market Success. *American Journal of Sociology* , 1988, vol. 93, no. 6, s. 1322-1357.

[3] DANNA, Karen; GRIFFIN, Karen. 1999. Health and Well-Being in the Workplace : A Review and Synthesis of the Literature. *Journal of Management*, 1999, vol. 25, no. 3, s.: 357-384.

[4] SIRGY, Joseph M. ...[et al.]. 2001. „A New Measure of Quality of Work Life (QWL) Based on Need Satisfaction and Spillover Theories.“ *Social Indicator Research* , 2001, vol. 55, no. 3, s. 241-302.

[5] KISTLER, Ernst; MUSMANN, Frank (eds.). 2009. *Arbeitsgestaltung als Zukunftsaufgabe Die Qualität der Arbeit*. Hamburg : VSA-Verlag, 2009.

[6] Projekt č. TD020046 “Proměny kvality pracovního života” programu OMEGA, s finanční podporou TA ČR

Autor článku:

[Ing. Lenka Svobodová](#)